

Europese Commissie

De Europese ontwikkelingsconsensus: bijdrage van ontwikkelingseducatie en bewustmaking

**De Europese ontwikkelingsconsensus:
bijdrage van ontwikkelingseducatie en bewustmaking**

Inleiding

In 2005 hebben de Raad van de Europese Unie en de vertegenwoordigers van de regeringen van de EU-lidstaten, in het kader van de EU-Raad bijeen, de Europese Commissie en het Europees Parlement gezamenlijk een verklaring over ontwikkeling uitgebracht ("de Europese ontwikkelingsconsensus"). Die verklaring bevat een overzicht van de problemen waarmee wij worden geconfronteerd bij het bestrijden van de armoede en het bevorderen van duurzame ontwikkeling, en van de verbintenissen van de Europese Unie om die problemen aan te pakken.

Dit document draagt bij tot de tenuitvoerlegging van de Europese ontwikkelingsconsensus en is meer in het bijzonder gebaseerd op de volgende uitspraak: "De EU zal bijzondere aandacht schenken aan ontwikkelingseducatie en de bewustmaking van de EU-burgers"¹. De verklaringen zetten de krijtlijnen uit voor het ontwikkelen van een strategie op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau.

Dit document is opgesteld door personeelsleden en vertegenwoordigers van een brede waaier van organisaties en instellingen die zich bezighouden met internationale ontwikkeling, ontwikkelingseducatie en bewustmaking², waaronder:

CONCORD Forum voor ontwikkelingseducatie

Raad van Europese gemeenten en regio's

Centrum voor ontwikkeling bij het Instituut voor internationale betrekkingen – Tsjechië

Europese Commissie Directoraat DEV A4

Europees Parlement

Europees Jeugdforum

Federaal ministerie van Buitenlandse Zaken, Handel en Ontwikkelingssamenwerking – België

Global Education Network Europe (GENE)

InWEnt GmbH voor het Bondsministerie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (BMZ) –
Duitsland

¹ Deel I, paragraaf 4.3, punt 18 van de Europese ontwikkelingsconsensus.

² De standpunten in dit document geven niet noodzakelijk de opinie weer van de organisaties die aan de opstelling van dit strategisch kader hebben meegewerkt.

Irish Aid, ministerie van Buitenlandse Zaken - Ierland

Ministerie van Buitenlandse Zaken, afdeling Ontwikkelingssamenwerking – Luxemburg

Ministerie van Buitenlandse Zaken - Slovenië

Noord-Zuid-Centrum van de Raad van Europa

Ontwikkelingscentrum van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)

Portugese Ontwikkelingsorganisatie (IPAD)

Slowaaks Agentschap voor internationale ontwikkelingssamenwerking

Dit strategische kader is opgesteld met de medewerking van personeel en consultants van het project Europese Uitwisseling over ontwikkelingseducatie [DEEEP].

Aan dit document zijn de volgende bijlagen gehecht: I) Belangrijke internationale en EU-verbintenissen op ontwikkelingsgebied, II) Internationale en EU-verbintenissen inzake ontwikkelingseducatie en bewustmaking. Daarin wordt nader ingegaan op een aantal aspecten die hierna worden toegelicht.

I. Ingaan op de uitdagingen van de ontwikkeling, en Europese en internationale verbintenissen op ontwikkelingsgebied:

De rol van ontwikkelingseducatie en bewustmaking

1. Bij de aanvang van de 21e eeuw zijn armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling van vitaal belang. Deze fenomenen zijn steeds meer gesitueerd in een mondiale, interdependente en veranderende wereld. De Europese Unie is zich duidelijk bewust van deze problematiek en heeft bijgevolg belangrijke verbintenissen aangegaan, onder meer in de Europese ontwikkelingsconsensus³.
2. De Europese Unie, haar lidstaten en haar bewoners spelen via lokale, regionale, nationale en internationale beleidslijnen, organisaties, instellingen, autoriteiten en activiteiten in en buiten Europa een steeds belangrijker rol bij het oplossen van deze wereldwijde problemen en het aangaan van verbintenissen op de volgende terreinen:
 - 2.1. Ontwikkeling van economische betrekkingen met de volgende doelstellingen:
 - 2.1.1. uitroeijing van armoede en sociaal-economische uitsluiting;

³ Europese consensus over ontwikkeling (2005), gemeenschappelijke verklaring van de Raad van de Europese Unie, de Europese Commissie en het Europees Parlement. Zie bijlage 1 voor nadere gegevens over internationale en Europese ontwikkelingsverbintenissen.

-
- 2.1.2. bestrijding van economische ongelijkheid;
 - 2.1.3. bevordering van verbanden tussen plaatselijke en mondiale economieën op basis van rechtvaardigheid, billijkheid en integratie.
- 2.2. Ontwikkeling van sociale en culturele betrekkingen met de volgende doelstellingen:
 - 2.2.1. bevordering van rechtvaardigheid en praktische solidariteit tussen de volkeren;
 - 2.2.2. eerbiediging van de mensenrechten en uitbreiding van de toepassing ervan;
 - 2.2.3. maatregelen in verband met migratie en de noodzaak om multiculturele maar samenhangende samenlevingen op te bouwen.
 - 2.3. Ontwikkeling van banden met de natuurlijke wereld met de volgende doelstellingen:
 - 2.3.1. instandhouding van een duurzaam milieu;
 - 2.3.2. maatregelen tegen de klimaatverandering.
 - 2.4. Ontwikkeling van politieke betrekkingen met de volgende doelstellingen:
 - 2.4.1. activeren en aanmoedigen van de participatie van de publieke opinie aan de besluitvorming op ontwikkelingsgebied;
 - 2.4.2. creëren en in stand houden van een gevoel van identiteit en van individueel en collectief deel uit te maken van een groter geheel, op basis van een mondiaal burgerschap in een veranderende en interdependente wereld.
3. De Europese ontwikkelingsconsensus erkent het belang van ontwikkelingseducatie en bewustmaking van de EU-burgers voor het aanpakken van die problemen en het aangaan van verbintenissen⁴.
 4. In de voorbije drie decennia hebben het maatschappelijke middenveld, de plaatselijke en regionale instanties, de regeringen en andere Europese actoren een aanzet gegeven tot het aanpakken van deze problemen door informatie te verstrekken en activiteiten ten behoeve van verschillende delen van de bevolking te organiseren. Die inspanningen dragen bij tot een grotere bewustwording van, belangstelling voor en betrokkenheid bij de ontwikkelingsproblematiek in de hele Europese Unie⁵.

⁴ Zie bijvoorbeeld de Europese ontwikkelingsconsensus, deel I, paragraaf 4.3 (2005).

⁵ Bijvoorbeeld de betrokkenheid van het publiek in heel Europa bij de campagne Make Poverty History (2005) en de blijvende publieke belangstelling voor de wereldwijde oproep tot actie tegen de armoede, zie www.whiteband.org.

-
5. Parallel daarmee hebben diverse organisaties, instellingen en lesgevers een reeks schoolse en buitenschoolse leerprogramma's en projecten uitgewerkt en toegepast. Deze initiatieven zijn bekend onder de naam "ontwikkelingseducatie", maar worden soms ook anders genoemd. Zij bieden alle een educatief antwoord op de problemen en uitdagingen van de ontwikkeling en helpen zowel cursisten als lesgevers bij het bestuderen van een brede reeks mondiale ontwikkelingsvraagstukken om daardoor een kritisch inzicht, vaardigheden, waarden en attitudes te verwerven⁶.
6. Wanneer ontwikkelingseducatie en bewustmaking een blijvende indruk op de publieke opinie hebben nagelaten, gebeurt dat meestal op basis van een dialoog tussen burgers in Europa en burgers in het zuiden, zodat de klemtoon verschuift van kwesties "over het zuiden" naar het delen van ervaringen en van menselijkheid in het noorden en het zuiden. NGO's, maatschappelijke organisaties en overheidsinstanties in Europa spelen een belangrijke rol bij het aanmoedigen en bevorderen van die dialoog en helpen het Europese publiek zich bewust te worden van de betekenis van de besluitvorming en de acties op ontwikkelingsgebied voor de mensen in het noorden en het zuiden. Op het niveau van de Europese Unie is op verschillende plaatsen en in verschillende verklaringen politieke aandacht geschonken aan bewustmaking en educatie op ontwikkelingsgebied. Daarbij is de nadruk gelegd op het belang van die werkzaamheden voor de bevordering van fundamentele waarden van de EU zoals solidariteit, verdraagzaamheid, integratie, mensenrechten en democratie, voor de groei van de kritische steun voor internationale ontwikkelingsactiviteiten en voor het vervullen van onze morele plichten als bewoners van deze aarde⁷.
7. Zowel de bewustmaking van de ontwikkelingsproblematiek als ontwikkelingseducatie leveren een belangrijke bijdrage tot de groeiende steun van de publieke opinie voor het ontwikkelingsproces. Even belangrijk is echter dat een antwoord wordt gegeven op de vraag van het publiek naar kritisch inzicht, vaardigheden en waarden die de mensen in staat stellen een bevredigend leven te leiden in een veranderende

⁶ Bijvoorbeeld leerplaninitiatieven en programma's in scholen, volwassenenonderwijs, jeugdwerking en takken van het hoger onderwijs in vele EU-lidstaten. Informatie over deze werkzaamheden in de Europese Unie is onder meer te vinden op www.deeep.org.

⁷ Politieke verbintenissen voor de bevordering van ontwikkelingseducatie en bewustmaking in Europa omvatten onder meer de resolutie van de EU-Raad van Ontwikkelingsministers inzake ontwikkelingseducatie (2001), de Verklaring van Maastricht (2002), de Conferentie van Brussel over bewustmaking en ontwikkelingseducatie voor noord-zuid-solidariteit (2005), de Europese ontwikkelingsconsensus (2005), de Conferentie van Helsinki over Europese ontwikkelingseducatie (juli 2006) en het 18 maanden durende programma (2007-2008) over het ontwikkelingsbeleid van het Duitse, het Portugese en het Sloveense EU-voorzitterschap. Zie bijlage 2 voor nadere gegevens over deze verbintenissen.

en interdependente wereld. Gerichte bewustmaking en ontwikkelingseducatie dragen bij tot het bevredigen van deze behoeften.

8. Bij het begin van de 21e eeuw bouwen de maatregelen voor educatie en bewustmaking op ontwikkelingsgebied voort op de tot nog toe verrichte werkzaamheden. Daarbij worden zij geconfronteerd met nieuwe en oude uitdagingen en kansen, in het bijzonder met betrekking tot de volgende aspecten:

8.1. de noodzaak om de Europese publieke opinie beter bewust te maken van de internationale ontwikkeling en het verband daarvan met de mondiale interdependentie, en van de wijze waarop ontwikkeling en interdependentie persoonlijke, plaatselijke, nationale en Europese inzichten en activiteiten beïnvloeden en erdoor worden beïnvloed;

8.2. de noodzaak om in te gaan op de groeiende vraag van de Europese publieke opinie naar een doeltreffend ontwikkelingsbeleid en doeltreffende ontwikkelingssamenwerking in het algemeen, met inbegrip van doeltreffende educatie en bewustmaking op ontwikkelingsgebied, ongeacht of het om openbare of particuliere financiering gaat;

8.3. de noodzaak om ontwikkelingseducatie en bewustmaking te integreren in de algemene bestaande formele en informele onderwijs- en informatiesystemen en –processen, met volledige gebruikmaking van passende onderwijs- en opvoedkundige benaderingen om het Europese publiek te bereiken; en

8.4. de noodzaak om gebruik te maken van professionele vaardigheden, methoden en instrumenten teneinde impact en kwaliteit te evalueren en te beoordelen, onder meer door nauwere samenwerking en het delen van leerprocessen tussen Europese actoren, overheidsinstanties en het maatschappelijke middenveld, teneinde het bereik en de impact van de werkzaamheden te versterken⁸.

9. Voor het behandelen van deze kwesties bevat dit strategische kader afzonderlijke en gezamenlijke beginselen, doelstellingen en kenmerken, die overheidsinstanties, NGO's, andere maatschappelijke organisaties en Europese actoren in staat stellen in te spelen op de uitdagingen en kansen voor bewustmaking en ontwikkelingseducatie. Het doel van dit document is via steun voor de Europese ontwikkelingsconsensus de bestaande nationale en Europese initiatieven aan te vullen en te versterken, maar niet te vervangen

⁸ Bijvoorbeeld het eindverslag van de Conferentie over Europese ontwikkelingseducatie, Helsinki, 3 en 4 juli 2006.

10. Dit document richt zich niet alleen tot organisaties die zich al met ontwikkelingseducatie en bewustmaking bezighouden, maar ook tot regeringen, EU-instellingen, NGO's en andere maatschappelijke organisaties die nog niet actief zijn in deze sector, maar waarvan de rol in de internationale ontwikkeling en het onderwijs in Europa een bijdrage kan leveren tot de pogingen om de omvang en de impact van deze werkzaamheden te vergroten.

II. Gemeenschappelijke doelstellingen

ONTWIKKELINGSEDUCTIE EN BEWUSTMAKING: HET ALGEMENE KADER

11. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking dragen bij tot armoedebestrijding en de bevordering van duurzame ontwikkeling door bewustmaking van de publieke opinie en educatieve benaderingen en activiteiten. De grondslagen daarbij zijn waarden zoals mensenrechten, sociale verantwoordelijkheid, gelijke kansen en het gevoel deel uit te maken van één wereld, ideeën en opinies over de uiteenlopende levensomstandigheden en de inspanningen om die verschillen weg te werken, en deelname aan democratische activiteiten die van invloed zijn op sociale, economische, politieke of ecologische omstandigheden die een weerslag hebben op armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling.

DOEL VAN ONTWIKKELINGSEDUCTIE EN BEWUSTMAKING

12. Het doel van ontwikkelingseducatie en bewustmaking is iedere inwoner van Europa in staat te stellen zijn/haar hele leven toegang te hebben tot kansen om informatie en inzichten te verwerven in verband met mondiale ontwikkelingsvraagstukken en de lokale en individuele relevantie van die vraagstukken, en hun rechten en verantwoordelijkheden als inwoners van een interdependente en veranderende wereld concrete vorm te geven door te streven naar verandering op weg naar een rechtvaardige en duurzame wereld.

BIJDRAGE VAN DIT STRATEGISCHE KADER

13. Het doel van dit strategische kader voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking is bij te dragen tot:

13.1. een verdieping van het bewustzijn van de publieke opinie in Europa, kritisch inzicht in en creatieve betrokkenheid bij de mondiale ontwikkeling en het verband daarvan met plaatselijke situaties en verandering in en buiten de Europese Unie;

13.2. het groeiende vermogen van de Europese burger om zijn eigen rechten op ontwikkeling uit te oefenen en de rechten van anderen te ondersteunen; en

13.3. het publiek bestrijden van houdingen, beleidslijnen en praktijken die de armoede in stand houden en duurzame ontwikkeling belemmeren.

DOELSTELLINGEN VAN DIT STRATEGISCHE KADER

14. De specifieke doelstellingen van ontwikkelingseducatie en bewustmaking in het kader van de Europese ontwikkelingsconsensus zijn:

14.1. het Europese publiek een breder kritisch inzicht verschaffen in de oorzaken en gevolgen van armoede en ongelijkheid wereldwijd, en van de relevantie daarvan voor interdependentie en duurzame ontwikkeling op persoonlijk, lokaal, nationaal, Europees en mondiaal niveau;

14.2. stimuleren van het engagement en de bewuste participatie van de Europese publieke opinie in plaatselijke en internationale initiatieven voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling;

14.3. beleidsvormers aanzetten tot het integreren van beleidslijnen en praktijken die relevant zijn voor de tenuitvoerlegging van benaderingen van ontwikkelingseducatie en bewustmaking, in het bijzonder in het formele en informele onderwijs op (sub-)nationaal en EU-niveau;

14.4. opzetten van een dialoog tussen actoren uit Europa, de nationale instanties, de media en het maatschappelijke middenveld, die de doelstellingen van ontwikkelingseducatie en bewustmaking bevorderen of zouden kunnen bevorderen;

14.5. aanmoedigen van programma's, activiteiten en onderlinge steun in heel Europa, onder meer tussen verschillende en nieuwe actoren op het gebied van ontwikkelingseducatie, bewustmaking en ontwikkelingssamenwerking, tussen het nationale en het EU-niveau, tussen inwoners van het noorden en het zuiden en met overheidsinstanties en maatschappelijke organisaties in lage- en middeninkomenslanden buiten de Europese Unie;

14.6. bevordering van het leerproces in heel Europa als resultaat van de werkzaamheden voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking, teneinde de praktijk en de impact te vergroten.

III. Gemeenschappelijke beginselen

EXPLICIETE WAARDEN EN LANGETERMIJNDOELSTELLINGEN

15. De organisaties, instellingen en andere actoren die zich met ontwikkelingseducatie en bewustmaking bezighouden, streven talrijke verschillende doelstellingen na en passen een hele reeks uiteenlopende benaderingen toe. Daarbij verduidelijken en expliciteren zij hun waarden en langetermijndoelstellingen betreffende armoedebestrijding, duurzame ontwikkeling, bewustmaking, onderwijs en een leven lang leren.

ACTIEF PARTNERSCHAP

16. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking zijn gebaseerd op samenwerken in partnerschap: gezamenlijke inspanningen om te komen tot gemeenschappelijke inzichten en relevante maatregelen inzake mondiale ontwikkeling. Die partnerschappen kunnen worden gesloten tussen ontwikkelingsactoren in het noorden en het zuiden, tussen organisaties, instellingen of regeringen, tussen donoren en begunstigen, tussen informatieverstrekkers en ontvangers van informatie en tussen opleiders en lerenden.

BEVORDERING VAN EEN REEKS STANDPUNTEN EN VOORUITZICHTEN

17. Ontwikkelingsvraagstukken en –processen zijn complex en kunnen niet worden aangepakt met een of meer "correcte" oplossingen of één enkele ideologische benadering. Bij ontwikkelingseducatie en bewustmaking wordt uitdrukkelijk ruimte geboden aan een breed gamma opinies en uiteenlopende standpunten, waarbij wordt ingegaan tegen hardnekkige mythes en veralgemeningen over "ontwikkeling", "hulp" en "het zuiden", en de publieke opinie in Europa de gelegenheid krijgt om via empathische kennis en inzicht in verschillende standpunten deze concepten te integreren. Er wordt bijzondere nadruk gelegd op de meningen en standpunten van groepen die van de mondiale ontwikkeling zijn uitgesloten of de negatieve effecten ervan ondergaan.

OVEREENKOMST TUSSEN ONTWIKKELINGSPROCESSEN: EEN BRUG SLAAN TUSSEN "DAAR" EN "HIER"

18. Mondialisering en interdependentie houden in dat ontwikkeling geen verschijnsel is dat zich uitsluitend of autonoom in het zuiden of buiten onze eigen Europese landen en samenlevingen afspeelt. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking impliceren uitdrukkelijke aandacht voor verbanden tussen ontwikkelingsvraagstukken en –uitdagingen in Europa en elders. Daarbij wordt uitgegaan van het inzicht

dat de ontwikkelingsprocessen en –belangen in de hele wereld dezelfde zijn, waarbij het publiek wordt betrokken bij ervaringen en creatieve antwoorden die aantonen dat de mondiale ontwikkeling relevant is voor plaatselijke omstandigheden en omgekeerd.

WERKEN MET EN VIA BESTAANDE SYSTEMEN EN PROCESSEN

19. In Europa bestaan uitgebreide en vaak stevig gevestigde structuren en processen die relevant zijn voor onze werkzaamheden, bijvoorbeeld onderwijsstelsels, netwerken van NGO's en andere maatschappelijke organisaties, gouvernementele en intergouvernementele instellingen en processen alsook organisaties en communicatiekanalen van de media. Het doel van ontwikkelingseducatie en bewustmaking is te werken met en via deze structuren en processen teneinde hun capaciteit voor bewustmaking en ontwikkelingseducatie te versterken en te ondersteunen. Tegelijk worden inspanningen geleverd voor het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda met andere educatieve initiatieven in Europa en daarbuiten, bijvoorbeeld op de volgende terreinen: educatie in actief burgerschap, racismebestrijding, milieu en duurzame ontwikkeling, gelijke kansen, mondialisering, mensenrechten, interculturele en multiculturele ontwikkelingen, participatief leren en handelen en vredesopbouw.

BIJDRAGEN TOT EN LEREN VAN ONDERZOEK

20. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking stimuleren en ondersteunen de samenwerking met en het leren van universitaire kringen en andere milieus die "buiten" hun dagelijkse werkzaamheden staan, onder meer door bij te dragen tot en te leren van vergelijkingen met publiekscampagnes en campagnes voor sociale verandering, opbouwwerk, sociaal verantwoorde verkoop en educatieve initiatieven elders in de wereld.

DELEN VAN ERVARING EN EVALUATIE

21. Om de praktische kennis van alle betrokkenen te verbeteren delen de organisaties voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking onderling de beoordelingen en evaluaties van hun programma's, onder meer door evaluatieverslagen beschikbaar te stellen van belangstellenden en het bredere publiek. In die verslagen wordt de aandacht gevestigd op de lering die kan worden getrokken in verband met de kwaliteit van het verrichte werk, de praktijk, organisatorische en publieke capaciteitsopbouw, resultaten en blijvende impact.

HET DOEL IS NIET PUBLIC RELATIONS

22. Voor alle duidelijkheid moet worden gezegd dat ontwikkelingseducatie en bewustmaking zich niet bezighouden met activiteiten die overheidssteun voor ontwikkelingswerk als zodanig of voor specifieke organisaties of instellingen bevorderen of aanmoedigen. Zij hebben niets te maken met liefdadigheid, publiciteit voor organisaties of reclamecampagnes.

IV. Doelgroepen

23. Alle Europese burgers moeten armoedebestrijding en de bevordering van duurzame ontwikkeling als een prioritair aandachtspunt beschouwen. De belangrijkste actor bij ontwikkelingseducatie en bewustmaking in Europa is dus het Europese publiek. Het publiek is een doelgroep waarop activiteiten worden gericht, maar neemt in de eerste plaats deel aan het zoeken naar antwoorden op ontwikkelingsvraagstukken.

24. Het hier beschreven kader voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking is echter in de eerste plaats gericht op organisaties, autoriteiten, instellingen, pers, radio en televisie en beleidsmakers in de Europese Unie en de lidstaten die zich bezighouden met het opzetten, beheren, coördineren of financieren van activiteiten, projecten, programma's en beleidslijnen betreffende onderwijs, informatieverstrekking of ontwikkeling. Dit is vooral, maar niet uitsluitend, van toepassing op organisaties, autoriteiten, instellingen en beleidsmakers die zich bezighouden met formeel en informeel onderwijs.

25. Het zijn vooral deze actoren die de inhoud en de reikwijdte bepalen van de kennis, het inzicht en de betrokkenheid van het Europese publiek in verband met ontwikkeling. Het is precies het niveau van de kennis, het kritische inzicht en het creatieve engagement van het publiek op het gebied van de mondiale ontwikkeling, en de interactie van het publiek met de plaatselijke veranderingen die bepalend zijn voor het welslagen van onze inspanningen op weg naar de doelstellingen van dit strategische kader.

V. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking in Europa:

kenmerken en uitdagingen

PROCESSEN VAN ONTWIKKELINGSEDCATIE EN BEWUSTMAKING

26. Organisaties voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking werken met een reeks uiteenlopende processen die tot doel hebben mensen bij de ontwikkeling te betrekken, bij te dragen tot het verwerven van persoonlijke inzichten in mondiale ontwikkeling en van onderzoek- en participatievaardigheden - waarden

die cruciaal zijn voor een rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld - vertrouwddheid te creëren met diverse standpunten en ervaringen en de bereidheid te stimuleren om de ontwikkeling te ondersteunen en zo een rechtvaardige en duurzame wereld tot stand te brengen. De huidige programma's en projecten voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking besteden in meerdere of mindere mate expliciet of impliciet aandacht aan alle of sommige facetten hiervan. Een essentiële voorwaarde voor het bereiken van deze doelstellingen is het opzetten van programma's en projecten die systematisch aandacht aan al deze aspecten besteden.

DIVERSITEIT EN VARIABILITEIT

27. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking in de Europese Unie manifesteren zich in een groot aantal uiteenlopende initiatieven, bijvoorbeeld samenwerking met scholen en instellingen voor hoger onderwijs, jeugdwerking, volwassenenonderwijs, bewustmaking, het voeren van campagnes en lobbying. De steun van de lidstaten voor deze werkzaamheden is in sommige gevallen aanzienlijk, maar verschilt van land tot land.

NOODZAAK VAN COÖRDINATIE

28. Hoewel in de meeste EU-lidstaten en op Europees niveau netwerken voor de uitwisseling van ideeën en ervaringen bestaan, vindt er weinig proactieve coördinatie van de programma's plaats. Wanneer er coördinatiemechanismen bestaan, worden die meestal gestuurd door het overheidsbeleid, vaak op initiatief van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Ontwikkeling en meestal gericht op formeel onderwijs.

29. Door het uiteenlopende karakter van de activiteiten voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking is proactieve coördinatie niet meteen aangewezen, vooral omdat tot nog toe weinig gericht is nagedacht over de ontwikkeling van een coherent kader voor deze activiteiten. Dat kader is evenwel nodig om in te spelen op de behoefte aan een bredere participatie van het publiek.

30. Met het oog op de nodige doeltreffendheid moet in dat kader ook de aandacht worden gevestigd op de uitdagingen – en vooral de hier genoemde uitdagingen – die moeten worden aangegaan bij het organiseren van programma's, projecten en activiteiten van hoge kwaliteit en met een blijvende impact.

31. Op beleidsniveau moet het kader ook de mogelijkheid bieden tot het ontwikkelen van praktische synergie met Europese, nationale en specifieke sectorale en intersectorale benaderingen, die bijvoorbeeld verband houden met milieu, cultuur, migratie, onderwijs, eerlijke handel en landbouw, kwesties die weliswaar

relevant zijn voor ontwikkeling, ontwikkelingseducatie en bewustmaking, maar die tot nog toe grotendeels afzonderlijk worden behandeld.

NOODZAAK VAN EEN LANGETERMIJNPERSPECTIEF OM HET INZICHT EN HET ENGAGEMENT VAN HET PUBLIEK TE ONTWIKKELEN

32. Een van de grondslagen van het kader is het besef dat activiteiten die uitsluitend zijn gericht op bewustmaking van ontwikkelingskwesties niet resulteren in het ontstaan van een kritisch geïnformeerd publiek, en nog minder een publiek met een duurzaam ontwikkelingsengagement.

32.1. Bewustmaking van het publiek en publiekscampagnes over een specifiek ontwikkelingsaspect kunnen leiden tot een zekere - en soms zelfs brede - steun voor oplossingen in dit verband.

32.2. Hoewel die steun van vitaal belang is, mag hij niet meer zijn dan een uitgangspunt voor het creëren van een blijvend publiek engagement voor de ontwikkeling: het individuele vraagstuk wordt daarbij geplaatst binnen de bredere context van de relevantie van dat vraagstuk voor andere mondiale verschijnselen, persoonlijke ervaringen en plaatselijke problemen (zowel hier als in het zuiden).

32.3. Informatie en onderzoek worden op blijvende wijze geplaatst binnen een kader dat het publiek in staat stelt zijn inzichten, vaardigheden en praktische antwoorden inzake armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling geleidelijk te verdiepen.

De uitdaging voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking is mogelijkheden te creëren waardoor het publiek zich geleidelijk via verschillende participatieniveaus engageert. Zonder die groeiende betrokkenheid bestaat er veel kans dat ontwikkelingseducatie en bewustmaking een goedbedoelde en grotendeels eenmalige activiteit blijven, waardoor het publiek blijft steken in de rol van geldschietster in plaats van deelnemer aan de mondiale ontwikkeling.

MONDIAAL EN LOKAAL: ÉÉN ONTWIKKELING

33. Toenemende mondialisering, groeiende interdependentie, internationale migratie en het effect van de klimaatverandering: dit zijn enkele van de verschijnselen die in de hele wereld een weerklink op plaatselijk niveau hebben. Door het internationale en onderling samenhangende karakter van deze en andere ontwikkelingsvraagstukken kan niet langer een onderscheid worden gemaakt tussen "ontwikkeling daar" en "ontwikkeling hier". De plaatselijke uitingen van die fenomenen bieden voor ontwikkelingseducatie en

bewustmaking in Europa uitstekende voorbeelden – en ook belangrijke uitdagingen – van het verband dat kan worden gelegd tussen de ervaringen van mensen hier en de ervaringen van mensen elders in de wereld, met name maar niet noodzakelijk uitsluitend mensen in het zuiden.

INSPIRATIE VINDEN IN ERVARINGEN IN HET ZUIDEN

34. Door mondiale verschijnselen in verband te brengen met plaatselijke ontwikkelingsvraagstukken en omgekeerd kunnen Europese initiatieven en programma's veel leren uit ervaringen en organisaties in het zuiden. Dit geldt bijvoorbeeld voor het verkrijgen en verspreiden van informatie over samenlevingen in het zuiden en voor pogingen in het zuiden om de armoede uit te roeien. Hoewel deze informatie gedeeltelijk is geconcentreerd op rampen en schijnbaar onophoudelijke ellende (wat de indruk wekt van wijdverbreide en algemene armoede in "het zuiden"), is het doel van ontwikkelingseducatie en bewustmaking die beelden te plaatsen binnen de context en de ervaringen van samenlevingen die even divers, complex en veranderlijk als de onze zijn.

35. In Europa is veel minder aandacht besteed aan ervaringen in het zuiden (ook bij migranten) met bewustmaking en ontwikkelingseducatie. Om in te spelen op de ontwikkelingsproblemen en de oogmerken en doelstellingen van ontwikkelingseducatie en bewustmaking te bereiken, bestaan er heel wat mogelijkheden en moeten de Europese initiatieven een echte dialoog met de organisaties in het zuiden tot stand brengen over gezamenlijke en uiteenlopende ervaringen met ontwikkeling, bewustmaking en ontwikkelingseducatie.

ONTWIKKELINGSEDCATIE EN BEWUSTMAKING INTEGREREN IN HET OPENBARE LEVEN

36. Tot nog toe zijn de meeste activiteiten voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking in Europa door organisaties van het maatschappelijke middenveld opgezet en beheerd. In sommige EU-lidstaten bestaan, mede dankzij de Europese Commissie, structuren voor financiële en soms strategische steun die deze initiatieven van het maatschappelijke middenveld aanvullen. Deze plaatselijke, nationale en Europese organisaties spelen thans een cruciale rol bij het bepalen van de inhoud en de aanpak van ontwikkelingseducatie en bewustmaking. Indien een van de doelstellingen is het publiek te laten participeren aan de ontwikkeling, dan moeten ontwikkelingseducatie en bewustmaking zichtbaar relevant

zijn voor en geïntegreerd in de fora waar het publiek bijeenkomt, debatteert en vaardigheden en ervaringen ontwikkelt.

37. Praktisch alle mensen hebben op een of meer momenten in hun leven te maken met formeel of informeel onderwijs. Ontwikkelingseducatie en bewustmaking kunnen een positieve bijdrage leveren tot de leerervaring van het publiek, en in vele landen gebeurt dat al. Daardoor dragen ze bij tot het ontwikkelen van de inzichten en vaardigheden die helpen voorzien in de behoefte van het individu aan een bevredigend bestaan op sociaal, economisch en politiek gebied. De nadruk van ontwikkelingseducatie en bewustmaking en van een proactief gecoördineerd Europees kader moet daarom liggen op de primaire, secundaire en tertiaire fase van het formele onderwijs en op programma's en instellingen die een leven lang leren ondersteunen. Hiertoe moeten de huidige organisaties hun deskundigheid en capaciteit ontwikkelen om samen te werken met lesgevers en anderen die zich bezighouden met een leven lang leren. Daartoe maken zij gebruik van hun deskundigheid inzake het ontwikkelen van hulpmiddelen voor de ontwikkeling en verwerven zij tegelijk nieuwe expertise als facilitator en extern ondersteuner van veranderingsprocessen. De klemtoon van ontwikkelingseducatie en bewustmaking verschuift aldus naar eigen verantwoordelijkheid en waardering door lesgevers, opleiders, jongerenbegeleiders, onderwijsinstellingen (met inbegrip van beheerders en bestuurders), lerenden, ouders (en de gemeenschap), opstellers van leerprogramma's, beleidsvormers op onderwijsgebied, enz.

EVALUATIE EN EFFECTBEOORDELING

38. Vanuit een oogpunt van ontwikkelingseducatie en bewustmaking is het doel van evaluatie en effectbeoordeling drieledig: leren van de ervaringen van gisteren om morgen beter te presteren; beoordelen van de voordelen op korte en lange termijn voor het publiek of de deelnemers; informatieverstrekking ten behoeve van benaderingen en activiteiten in verband met toekomstige kansen en hinderpalen. Beoordeling van de resultaten, de effecten en de kwaliteit van de processen en uitkomsten is het belangrijkste, maar niet het enige programmapunt. Vaak wordt evaluatie echter toegespitst op kwantitatieve beoordelingen: het aantal uitgevoerde activiteiten, het aantal personen "die bewustgemaakt zijn", "die een vorming hebben gevolgd", "die zich hebben ingeschreven voor een activiteit", enz. Dergelijke beoordelingen kunnen waardevol zijn wanneer de prestatie-indicatoren die bijvoorbeeld door financiers, beleidsmakers of de

organisatie zelf zijn vastgesteld, in hoofdzaak een kwantitatief karakter hebben. Die beoordelingen kunnen ook nuttig zijn wanneer een programma of project uitgaat van de veronderstelling dat bewustmaking automatisch leidt tot een beter inzicht en vandaar tot actie. De mate van betrokkenheid is echter op zich geen indicatie voor de kwaliteit van de betrokkenheid, en een oorzakelijk verband tussen bewustmaking en blijvend gedrag van het publiek als gevolg daarvan is bijzonder zeldzaam.

39. Voor een geslaagde evaluatie en effectbeoordeling moeten de doelstellingen bij de aanvang van het programma of project duidelijk omschreven zijn: welomschreven oogmerken, doelstellingen en strategieën; controle van de uitvoering; een cultuur van kritische toetsing binnen de organisatie; het uittrekken van tijd, personeel en financiële middelen. Het is de taak van de betrokken organisaties ervoor te zorgen dat de noodzaak van deze middelen duidelijk wordt aangegeven in hun programma's en projecten. Uit de goede praktijk blijkt dat het doel van de evaluatie tijdens de planningsfase van het project moet worden omschreven en dat 3 à 5% van de totale middelen uitdrukkelijk voor evaluatie moet worden uitgetrokken. Geslaagde evaluatie en effectbeoordeling vereisen ook de verspreiding van de resultaten, dat wil zeggen informatie verstrekken ten behoeve van de werkzaamheden van anderen en bijdragen tot het ontwikkelen van gezamenlijk leren in de beweging voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking.

GEVOELIGE ONDERWERPEN: NOODZAAK VAN EEN EERLIJK DEBAT

40. Een visie op lange termijn, een geleidelijk groeiend engagement van het publiek en samenwerking met derden vereisen dat overheids- en niet-overheidsactoren duidelijk en open zijn over de motieven van hun betrokkenheid bij ontwikkelingseducatie en bewustmaking. Dit betekent dat de verschillende organisaties zich moeten bezinnen over de opvatting die zij hebben van hun bijdrage tot het stimuleren van het publiek om zijn rechten en verantwoordelijkheden in verband met mondiale-lokale ontwikkeling uit te oefenen. Deze kwesties kunnen bijzonder gevoelig liggen doordat de specifieke organisatorische doelstellingen en aandachtspunten (bijvoorbeeld het bekendmaken van een specifiek standpunt of fondsenwerving) niet helemaal in de lijn liggen van of zelfs strijdig zijn met het doel van ontwikkelingseducatie en bewustmaking. Het is echter weinig waarschijnlijk dat een coherente visie en een coherent kader tot stand kunnen komen zonder een open en eerlijk debat over deze vaak gevoelige kwesties.

VI. Aanbevelingen

AAN DE HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE ORGANISATIES VOOR ONTWIKKELINGSEDUCATIE EN BEWUSTMAKING

41. In het kader van de tenuitvoerlegging van de Europese ontwikkelingsconsensus wordt aanbevolen dat organen, instellingen en instanties van de Europese Unie, regeringen van de lidstaten, plaatselijke en regionale autoriteiten, maatschappelijke organisaties en andere in dit document genoemde actoren zich scharen achter de in dit document omschreven doelstellingen, beginselen en oplossingen.

Daarnaast worden de volgende aanbevelingen geformuleerd:

AAN DE EUROPESE COMMISSIE

42. De Commissie moet bij de Raad en het Europees Parlement verslag uitbrengen over de huidige tenuitvoerlegging van het engagement voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking dat in de Europese ontwikkelingsconsensus is geformuleerd, en over de kwaliteit van deze tenuitvoerlegging wat betreft organisatie, resultaten en impact van zowel ontwikkelingseducatie als bewustmaking.

43. De Commissie moet ontwikkelingsvooruitzichten en –maatregelen ter ondersteuning van ontwikkelingseducatie en bewustmaking integreren in haar programma's, in het bijzonder betreffende jeugd en opleiding.

44. De Commissie moet samen met andere actoren van de overheid en het maatschappelijke middenveld op het gebied van ontwikkelingseducatie en bewustmaking de uitwerking en uitvoering van processen onderzoeken die de aanzet kunnen vormen tot een debat over goede praktijken bij nationale strategieën ter ondersteuning van ontwikkelingseducatie en bewustmaking en die het mogelijk maken de lessen die uit die debatten en praktijken worden getrokken, in de Europese Unie en in het bijzonder in de nieuwe lidstaten in de praktijk toe te passen.

45. De Commissie moet met regeringen en maatschappelijke organisaties samenwerken aan het ontwikkelen van voorstellen voor de verdere tenuitvoerlegging van de verbintenissen in het kader van de Europese ontwikkelingsconsensus wat betreft ontwikkelingseducatie en bewustmaking, onder meer door overleg tussen de diensten en samenwerking in Europees verband voor de bevordering van ontwikkelingseducatie

en bewustmaking, het opzetten van programma's, projecten en activiteiten en de uitbreiding van ontwikkelingseducatie en bewustmaking, in het bijzonder in de nieuwe lidstaten.

46. De Commissie moet zorgen voor de uitvoering en publicatie van evaluaties van door haar opgezette of ondersteunde programma's en projecten voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking.

AAN HET EUROPEES PARLEMENT

47. Het Europees Parlement moet het initiatief nemen tot de opstelling van een verslag over ontwikkelingseducatie en bewustmaking en de rol daarvan bij de implementatie van de Europese ontwikkelingsconsensus, onder meer door deelname van de desbetreffende parlementaire commissies (bijvoorbeeld DEVE). Het verslag moet de nadruk leggen op de huidige en potentiële rol van ontwikkelingseducatie en bewustmaking in het formele en informele onderwijs en een leven lang leren in Europa.

AAN DE REGERINGEN VAN DE EU-LIDSTATEN EN DE PLAATSELIJKE EN REGIONALE INSTANTIES

48. Deze instanties moeten de nadruk leggen op het belang van ontwikkelingseducatie en bewustmaking voor beleidslijnen, programma's en begrotingen op ontwikkelingsgebied en voor beleidslijnen, programma's en begrotingen voor formeel en informeel onderwijs.

49. Waar lacunes bestaan, moeten de instanties gestructureerde en permanente processen creëren en ondersteunen voor de ontwikkeling van plannen op lange termijn en samenwerkingsprogramma's op korte termijn ter bevordering van ontwikkelingseducatie en bewustmaking. Aan die werkzaamheden moet worden deelgenomen door ministeries en overheidsorganen die bevoegd zijn inzake buitenlandse zaken, ontwikkelingssamenwerking en formeel en informeel onderwijs en door niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en andere maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met mondiale en nationale armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling.

50. De instanties moeten politieke, financiële en organisatorische steun verlenen voor de integratie van ontwikkelingseducatie en bewustmaking in formele en informele onderwijssystemen, leerplannen en programma's, en in media-activiteiten. Daarbij moet de nadruk worden gelegd op mogelijkheden om lesgevers in het formele en informele onderwijs en ook de mediasector te betrekken bij de uitwerking van

nieuwe projecten en programma's, netwerken en research, en op mogelijkheden voor autoriteiten, organen en instellingen om een rol te spelen bij het bevorderen van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling. Die politieke, financiële en organisatorische verbintenissen zouden moeten leiden tot merkbare veranderingen voor het verwezenlijken van de doelstellingen van ontwikkelingseducatie en bewustmaking.

51. De instanties moeten zorgen voor de uitvoering en publicatie van evaluaties van programma's en projecten voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking die door de centrale, plaatselijke of regionale autoriteiten zijn opgezet en ondersteund.

AAN HET MAATSCHAPPELIJKE MIDDENVELD

52. In organisatorische strategieën, begrotingen en publieksgerichte programma's, projecten en activiteiten moet uitdrukkelijk aandacht worden besteed aan het belang van ontwikkelingseducatie en bewustmaking, waardoor het publiek de gelegenheid krijgt zich kritischer te informeren over de ontwikkeling en zijn kennis en vaardigheden inzake participatie aan de ontwikkeling op mondiaal en lokaal niveau te verbeteren.

53. Er moeten strategieën worden ontwikkeld en uitgevoerd en adequate middelen voor efficiënte en gerichte publiciteitscampagnes rond ontwikkelingseducatie en bewustmaking worden uitgetrokken, in het bijzonder in samenwerking met de sectoren en beroepskrachten van het formeel en informeel onderwijs en de media.

54. Er moet worden gezorgd voor partnerschappen en daadwerkelijke samenwerking met mensen uit de praktijk en besluitvormers in het formele en informele onderwijs en in de media, waardoor ontwikkelingsvraagstukken en de beginselen van ontwikkelingseducatie en bewustmaking kunnen worden geïntegreerd in het beleid en de praktijk van die systemen en in de media.

55. Het maatschappelijke middenveld moet gestructureerde, doorlopende en ondersteunde processen op gang brengen voor samenwerking tussen individuen en organisaties in het zuiden en lesgevers in het formele en informele onderwijs, onderzoekers en de media in Europa, waardoor het publiek kan inspelen op de uitdagingen van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling en een rol kan spelen bij het bieden van een respons daarop.

56. Het maatschappelijke middenveld moet evaluaties en effectbeoordelingen van strategieën, programma's en projecten voor ontwikkelingseducatie en bewustmaking uitvoeren en publiceren. Die evaluaties en effectbeoordelingen moeten verwijzen naar expliciete kwaliteitsnormen die worden of moeten worden

nageleefd bij de processen voor engagement, doeltreffendheid, efficiency, transparantie en prijs/kwaliteitverhouding.

57. Het maatschappelijke middenveld moet kritisch en academisch waardevol onderzoek en universitair onderwijs inzake ontwikkelingseducatie in alle EU-landen aanmoedigen en ondersteunen, en het delen en uitwisselen stimuleren van ervaringen met ontwikkelingseducatie en bewustmaking via universiteiten, universitaire kanalen en denktanks.